

بررسی اثر سرمایه‌ی اجتماعی بر ساختار قدرت، انسجام و استحکام خانواده‌های ساکن شهر اراک

صفورا خسروی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۱۰

امید علی احمدی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

علی روشنایی^۳حسین جمالی^۴

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی اثر سرمایه‌ی اجتماعی در مراحل چرخه زندگی بر ساختار قدرت و انسجام و استحکام خانواده‌های ساکن شهر اراک می‌باشد. روش تحقیق پیمایشی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری تحقیق را کلیه خانواده‌های ساکن در شهر اراک تعداد ۹۳۲۲۷ مورد می‌باشد. با توجه به حجم جامعه بر اساس جدول نمونه‌گیری مورگان تعداد ۳۸۳ خانواده به عنوان حجم نمونه انتخاب گردیدند. این انتخاب به صورت نمونه‌گیری سهمیه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده است. در این تحقیق برای بررسی فرضیه‌ها از همبستگی رگرسیون و تحلیل واریانس، آنوا، تی تست، اسمیرنوف استفاده شده است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که با توجه به فرضیات مربوطه در این پژوهش این طور می‌توان اظهار نظر داشت که بر اساس تحلیل یافته‌های استنباطی در فرضیه اصلی و فرضیات فرعی در آزمون اسمیرنوف با سطح احتمال ۰/۰۰ رابطه معنی‌داری وجود دارد. بر اساس تحلیل یافته‌های استنباطی در فرضیه اصلی و فرضیات فرعی در آزمون تی تست در فرضیه سرمایه اجتماعی و کارکرد خانواده به ترتیب با سطح احتمال ۰/۰۳ و ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشند. نتایج همچنین نشان داد که بین قرار گرفتن خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده در سطح احتمال ۰/۰۰۴ رابطه معنی‌داری وجود دارد. به نظر می‌رسد بین سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده در سطح احتمال ۰/۰۰ نیز رابطه معنی‌داری وجود دارد. بر اساس ارزیابی‌های انجام شده، یافته‌های حاصل از تحقیق نشان داد که بین اهمیت و انسجام خانواده و هویت کارکردی در سطح احتمال ۰/۰۰ رابطه معنی‌داری وجود دارد. در مجموع نتایج بخش مهمی از چارچوب و مدل نظری پژوهش را تایید می‌کند ولی بر طبق الگوی تایید شده، میزان چرخه زندگی و گونه‌های خانواده در کارکرد خانواده تاثیر بسزایی داشته است ولی بین استحکام، کارکرد و ساختار قدرت در خانواده و چرخه زندگی رابطه معناداری نوجود نداشت. در گذر خانواده‌ها در چرخه زندگی با رشد فرزندان تغییراتی به وجود می‌آید که احتمالاً هویت کارکردی آن‌ها نیز دستخوش تغییر می‌کند. شناخت رابطه بین این دو مفهوم و یافته‌های ناشی از آن می‌تواند برای خانواده‌ها جنبه‌های پیشگیرانه و کاربردی داشته باشد. در چرخه زندگی نوع و ساختار خانواده و نقش آفرینی اعضای خانواده تغییر می‌یابد. شناخت رابطه بین این دو مفهوم و یافته‌های ناشی از آن می‌تواند برای خانواده به‌ویژه زوج‌های جوان کاربرد داشته باشد.

کلمات کلیدی: خانواده، سرمایه اجتماعی، انسجام، قدرت، شهر اراک

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، مرکزی، ایران

^۲ استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، مرکزی، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، مرکزی، ایران

^۴ استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، مرکزی، ایران

خانواده متعادل و به دور از افراط و تفریط؛ پیشرفت و توسعه پایدار را اجرایی می‌کند. اگر سیاست‌های کلی خانواده به درستی اجرا شود می‌توان ایجاد بسترهای مناسب برای توسعه انسانی هر چه بیشتر و به تبع آن توسعه پایدار در کشور را حس کرد. توسعه پایدار را با دو عامل تعیین‌کننده می‌توان شناخت: مفهوم نیازهای اولیه چون غذا و لباس که با این عوامل می‌توان شرایط زندگی اولیه یک خانواده را فراهم کرد و مفهوم سازگاری تقاضای خانواده و سازماندهی اجتماعی با توانایی محیط برای تامین نیازهای آینده را می‌پذیرد. چرخه زندگی فرآیندی پویا از تغییرات است که در خانواده رخ می‌دهد. این مراحل شامل شروع زندگی، پرورش فرزند، ترک آنها، از دست دادن همسر است. مرحله کلی رشد خانواده از توسعه تا کوچک شدن در حال تغییر است. (فاضلی، ۱۳۹۱: ۸۰).

از زمانی که انقلاب صنعتی در اروپا رخ داد و به اصطلاح «عصر جدید» آغاز شد، تقریباً تمامی نهادها و ابعاد زندگی اجتماعی جوامع دستخوش تغییر گردید که خانواده نیز از این قاعده مستثنی نبود. انواع خانواده در تاریخ همواره وجود داشته و کم و بیش پذیرفته شده است؛ اما امروزه مفهوم انواع خانواده ایجاد نگرانی کرده است و متخصصان احتمال می‌دهند که نوع‌بندی‌های جدید و تمایل بیش از اندازه نوع بشر به تجرد، به تغییر ساختار خانواده منجر شود. انواع خانواده از نظر جامعه‌شناسی را می‌توان خانواده گسترده، خانواده هسته‌ای، خانواده پدرسالار، خانواده مادرسالار و ... معرفی کرد. تعمق و تحقیق درباره تأثیر تغییرات اجتماعی بر خانواده از ابتدا، پیوسته دل‌مشغولی متفکران اجتماعی به ویژه جامعه‌شناسان خانواده بوده است. با توجه به مطالعات انجام شده و تغییرات کارکردی و هویتی در خانواده به موجب تغییر در چرخه زندگی و رابطه منطقی بین متغیرها این پژوهش به بررسی تغییرات هویتی خانواده‌ها در چرخه‌ی زندگی و دسته‌بندی و گونه‌شناسی بر این اساس می‌پردازد. پژوهش حاضر در پی آن است که نقش سرمایه‌ی اجتماعی در مراحل چرخه زندگی بر ساختار قدرت و انسجام و استحکام خانواده‌های ساکن شهر اراک را بررسی نماید. سپس با استفاده از چارچوب نظری مناسب برای پاسخ دادن به پرسش پژوهش و تدوین روش مناسب و سرانجام به سوال پژوهش پاسخ علمی داده خواهد شد. در حالی که در پژوهش‌های گذشته به این مساله پرداخته نشده است.

خانواده، به عنوان نهاد بنیادین جامعه از عوامل متعدد بیرونی و درونی تأثیر می‌پذیرد و همانند سایر نهادها در درون خود با الگوهای ارتباطی، سبک‌های تربیتی، کارکردها، تعارضات، بحران‌ها و تحولات مواجه می‌باشد. انسان موجودی اجتماعی است و بررسی زندگی اجتماعی مستلزم کاوش در روابط انسان‌ها و تعامل آن‌ها با یکدیگر خواهد بود. در این میان نهاد خانواده از اصیل‌ترین و قدیمی‌ترین نهادهایی که اجتماع بشری آن را تجربه کرده است، از نقش تعیین‌کننده‌ای برخوردار است. صاحب‌نظران عرصه جامعه‌شناسی خانواده الگوهای تعاملی خانواده را به چهار نوع طبقه‌بندی نموده‌اند که به ترتیب عبارت‌اند از: الگوی ارتباطی، رضایت‌طرفین، کثرت‌گرایانه، حمایتی و آزادی مطلق (فیتنرپاتریک و ریچی، ۱۹۹۴).

مکاتب جامعه‌شناسی دیدگاه‌های متفاوتی نسبت به هر یک از مفاهیم چرخه‌ی خانواده، گونه‌شناسی و هویت کارکردی آن داشته‌اند. تضادگرایان بخشی از نابسامانی اجتماعی را در ذات خانواده می‌دانند (جالینوجا، ۲۰۰۸: ۱۰۱).

کارکردگرایان ارزش‌ها و هنجارهای مشترک اجتماعی را ناشی از تداوم کارکرد خانواده می‌دانند. ساخت‌گرایان بر این باورند که کنترل جامعه از طریق ارزش‌ها و هنجارهای کنش اعضای آن صورت می‌گیرد. خانواده در این میان نقش بسزایی دارد. فمینیست‌ها خانواده ساختارمند را برای محدود کردن زنان و تقلیل نقش اجتماعی آن می‌دانند. با توجه به مفاهیم مطرح‌شده نظریه رشد خانواده با کارکردهای هویتی خانواده مرتبط است. ولی وجه اشتراک گونه‌شناسی را نظریه رشد خانواده تشکیل می‌دهد (آزاد ارمکی، ۱۳۹۳: ۳۷).

در رویکرد ساختاری خانواده دو نوع خانوادگی هسته‌ای و گسترده مطرح است. همواره در طول تاریخ چرخه زندگی و کارکرد خانواده در اثر تغییرات و اتفاقات مختلف دچار تغییر شده است، خانواده قبل از انقلاب صنعتی گسترده بود و افراد در خانواده هم کار و هم زندگی می‌کردند به عبارتی دیگر زمین کار و منزلشان یکی بود، فرزندان کار پدر را دنبال می‌کردند و در همان دایره بسته خانوادگی تشکیل خانواده می‌دادند ولی پس از انقلاب صنعتی دیگر سرمایه؛ فرزند و زمین نبود، بلکه ابزار کار بود و تعداد فرزندان از نیروی کار به نان‌خور تغییر معنا یافت، پدر خانواده برای کار محل زندگی خود را برای مدتی ترک می‌کرد و همسر وی نیز می‌بایست برای تأمین هزینه‌ها به کار برود، تربیت فرزندان به نهادهای دولتی سپرده شد و از نظر گونه‌شناسی و کارکردی خانواده به شدت دچار تغییر گردید، منظور از گونه‌شناسی خانواده، هویت خانواده از نظر شکل عینی یعنی تعداد فرزندان، سلسله‌مراتب و ... و از نظر ذهنی جایگاه اعتقادات و باورها و هنجارها در درون خانواده و نیرویی است که از آن هنجارها دفاع و حمایت می‌کند و منظور از هویت کارکردی، منافعی است که خانواده برای اعضا دارد و این منافع ممکن است در اثر تغییرات اجتماعی تضعیف و یا تقویت شود (الیور، ۲۰۱۸: ۲۹۱-۱۶۳). دیدگاه بوردیو، سرمایه اجتماعی، مفهوم مرکزی این پژوهش محسوب می‌شود. بانک جهانی نیز سرمایه‌ی اجتماعی را پدیده‌ای می‌داند که حاصل تأثیر نهادهای اجتماعی، روابط انسانی و هنجارها بر و کیفیت تعاملات اجتماعی است و تجارب این سازمان نشان داده است که این پدیده تأثیر قابل توجهی بر اقتصاد و توسعه‌ی کشورهای مختلف دارد.

سرمایه‌ی اجتماعی برخلاف سایر سرمایه‌ها به صورت فیزیکی وجود ندارد، بلکه حاصل تعاملات و هنجارهای گروهی و اجتماعی بوده و از طرف دیگر افزایش آن می‌تواند موجب پایین آمدن جدی سطح هزینه‌های اداره‌ی جامعه و نیز هزینه‌های عملیاتی سازمان‌ها گردد. سرمایه اجتماعی شی واحد نیست، بلکه انواع چیزهای گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارند: همه‌ی آن‌ها شامل جنبه‌ای از یک ساخت اجتماعی هستند، و کنش‌های معین افرادی را که در درون ساختار هستند تسهیل می‌کنند. سرمایه اجتماعی، مانند شکل‌های دیگر سرمایه مولد است و دستیابی به هدف‌های معینی را که در نبودن آن دست‌یافتنی نخواهد بود امکان‌پذیر می‌سازد. سرمایه‌ی اجتماعی، مانند سرمایه فیزیکی و سرمایه‌ی انسانی کاملاً تعویض‌پذیر نیست اما نسبت به فعالیت‌های به خصوصی تعویض‌پذیر است. شکل معینی از سرمایه‌ی اجتماعی که در تسهیل کنش‌های معینی ارزشمند است، ممکن است برای کنش‌های دیگر بی‌فایده یا حتی زیان‌بار باشد. این نوع سرمایه نه در افراد و نه در ابزار فیزیکی تولید قرار دارد (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۶۲).

درعین حال در طول چرخه‌ی زندگی خانواده از کارکردهای هویتی گوناگونی نیز برخوردار است که در قالب‌های هنجاری، غیر هنجاری یا مثبت و منفی، قابل ارزیابی خواهد بود. تحقیقاتی که در حوزه خانواده انجام گرفته است، نشان می‌دهد که تجهیز والدین به الگوهای تعاملی، کارآمد و مؤثر در خانواده راه‌گشای عبور موفقیت‌آمیز از چرخه‌ی زندگی و حل و فصل بحران‌های ادواری در خانواده بوده است. از جمله می‌توان به: پژوهش‌های سالک آزاد و ساروخانی در سال (۱۳۹۳) در مقاله خود گفتمان‌های ارتباطات انسانی در خانواده ایرانی را مورد بررسی قرار داده و انواع الگوهای ارتباطی خانواده را از نظر تئوری دانش تحلیل نموده‌اند. سفیری و جزایری در سال (۱۳۸۴) در مقاله خود روابط خانوادگی و کنش مبتنی بر دلبستگی عاطفی را از منظر جامعه‌شناسی تحلیل نموده الگوی ارتباطی خانواده را تعیین‌کننده داشته‌اند.

خانواده‌های ساکن در کلان‌شهر اراک همواره در معرض تحولات شهرنشینی، صنعتی شدن، مهاجرت، آلودگی‌های زیست‌محیطی، بحران‌های اقتصادی قرار داشته‌اند. این پدیده‌های ناخواسته و بیرونی، الگوهای تعاملی خانواده را دگرگون ساخته است. شاخص‌های آسیب اجتماعی گواه تغییر در الگوهای تعاملی خانواده و کارکردهای آن بوده است. همین انگیزه موجب شد تا موضوع این تحقیق در کلان‌شهر اراک انجام پذیرد. گسترش آپارتمان‌نشینی، پیدایش شتاب‌یافته‌ی حاشیه‌نشینی، مهاجرپذیری

کلان‌شهر اراک از جمله مصادیق تحولات اجتماعی بوده است که نظام خانواده و الگوهای ارتباطی آن را متأثر ساخته است، به طوری که آثار خانواده‌های آسیب‌دیده را آشکار نموده است. در این رابطه نیز تحقیقاتی وجود دارد که این آشکارگی را عیان ساخته است. دست‌اندرکاران مسائل اجتماعی در کلان‌شهر اراک همواره مترصد دستیابی به راه‌کارهایی بوده‌اند که در حل و فصل مسائل خانواده به کار آید. تحقیق حاضر در نظر دارد بنا به ضرورتی که به آن اشاره شد، به این مسئله بپردازد. مسئله تحقیق مسئله‌ای جدیدی می‌باشد که در پیشینه‌ها مطرح شده در رابطه با این دغدغه حرفی به میان نیامده است و بنابراین در این راستا محقق در پی پاسخ دادن به این سوال اساسی است که در ذهن پژوهشگر ایجاد می‌شود که مهم‌ترین مسائل هرگونه خانواده کدام است و نحوه بروز و مدیریت در نقش سرمایه اجتماعی و ساختار قدرت و انسجام و استحکام خانواده چگونه صورت می‌گیرد؟ مسیر زندگی خانواده چگونه بروز مسائل خانواده را توضیح می‌دهد؟

با توجه به اهمیت مسئله تحقیق تاکنون مطالعات گسترده‌ای در خارج و داخل کشور در ارتباط با موضوع تحقیق حاضر انجام شده است. به عنوان نمونه، کامپوزیوکانگا در سال (۲۰۱۸) پژوهشی تحت عنوان «انسجام خانوادگی و نقش پدر نسبت به سبک زندگی مثبت دانشجویان زن» مطالعه‌ای پیمایشی در کشور مکزیک انجام داده است. در این تحقیق تعداد ۱۵۹ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه اوچاکا به پرسشنامه تحقیق پاسخ دادند. نتایج پژوهش نشان داد که خانواده‌های مکزیک‌سازگاری بالایی یا هنجارهای قومی خانوادگی داشته‌اند. این سازگاری هویت کارکردی و سبک زندگی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده بود. نقش پدر در خانواده در گروه‌های بومی بیشتر از گروه‌های غیر بومی بود. در عین حال انسجام خانواده متأثر از نقش مثبت پدر بوده است. این نشان می‌دهد که ایفای نقش اعضای خانواده در هویت کارکردی و سبک زندگی اعضای خانواده تأثیر داشته است.

کومار در سال (۲۰۱۷) پژوهشی تحت عنوان «خانواده‌های آمیخته و هسته‌ای» پرداخت. نتایج مطالعه وی نشان داد که خانواده‌های آمیخته با چالش‌های فراوانی روبرو هستند که تفاوت زیادی با مشکلات خانواده‌های هسته‌ای دارند. کلیشه‌های اجتماعی که خانواده‌های آمیخته را غیر طبیعی می‌دانند و عملکرد خانواده هسته‌ای را به عنوان نمونه اولیه برای کلیه واحدهای خانواده می‌بینند، برای هر یک از اعضای درگیر عدم وضوح نقش ایجاد می‌کند. اگرچه بسیاری از استراتژی‌ها برای کمک به خانواده‌ها وجود دارد، بسیاری از آنها مبتنی بر سیستم‌های هسته‌ای خانواده هستند و بنابراین برای خانواده‌های آمیخته غیر قابل استفاده هستند. ایجاد چرخه زندگی ترکیبی از خانواده مختص سیستم‌های مخلوط خانواده می‌تواند به اعضای خانواده مخلوط کمک کند تا در کار با یک مشاور، یک واحد خانوادگی موفق ایجاد کنند.

والش در سال (۲۰۱۶) پژوهشی تحت عنوان «بررسی چارچوب رشد خانواده با توجه به تنوع و پیچیدگی رو به رشد سیستم‌های خانوادگی در طی یک دوره طولانی زندگی» پرداخت. در این پژوهش به بررسی تاب‌آوری در خانواده و تئوری استرس در خانواده پرداخته شد تا درک و تسهیل فرآیندهای اصلی برای سازگاری مثبت با چالش‌های زندگی پر استرس مشخص شود. چارچوب رشد خانوادگی عملکرد هر خانواده را در رابطه با بافت فرهنگی و اجتماعی گسترده‌تری از آن و چرخه زندگی چند نسل نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد فرهنگ و زمانی که خانواده‌ها و اعضای که در آن زندگی می‌کنند همچنین حوادث مهم و منابع ساختاری تأثیر بسزایی در مراحل رشد خانواده دارند.

پژوهش خارجی گلاف در سال (۲۰۱۳) پژوهشی تحت عنوان «سرمایه اجتماعی: دارایی ضروری در اقتصاد دانش بنیان پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی به مبادله و آموزش مهارت‌ها کمک می‌کند، جریان دانش را در بین گروه‌های مختلف در یک شرکت افزایش می‌دهد و ریسک فاش شدن اطلاعات شرکت را کاهش می‌دهد.

عقدایی در سال (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی «چرخه زندگی خانواده و کاربرد آن» پرداخت؛ که در آن مراحل چرخه‌ی زندگی را در خانواده‌های ایرانی مورد شناسایی قرار داده است. فرایند هیجانی انتقال مرحله رشد دیگر را طبقه‌بندی نموده و تغییرات مرتبه‌ی دوم در محیط خانواده را که لازمه‌ی پیشروی رشدی آن‌ها بوده است، استخراج و الگوی سازگاری آن را در هر مرحله تبیین نموده است. در نتایج تحقیق عناوین شش مرحله چرخه‌ی زندگی بدین شرح گزارش شده است: ۱- ترک خانه‌ی بزرگسالان جوان مجرد. ۲- به هم پیوستن خانواده‌ها از طریق ازدواج. ۳- خانواده‌های دارای فرزند خردسال، ۴- خانواده‌های دارای فرزند نوجوان. ۵- روانه سازی فرزندان به جامعه. ۶- خانواده‌هایی در اواخر عمر.

شکری بیگی در سال (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی گونه‌شناسی خانوادگی در تبیین علی و مقایسه‌ای تجددگرایی و رابطه آن با سرمایه اجتماعی خانواده ایرانی پرداخت. فرضیات طراحی شده برای پژوهش فوق عبارت است از: ۱- تجددگرایی سنت مآبانه با حراست از سرمایه‌ی اجتماعی خانواده قرین است. ۲- تجددگرایی جدید و درحالی‌که گذار بزرگ‌ترین تأثیر را بر کاهش سرمایه‌ی اجتماعی خانواده‌ی ایرانی به‌جای گذاشته است. ۳- تجددگرایی پسامدرن موجب افزایش سرمایه‌ی اجتماعی خانواده‌ی ایرانی می‌شود. بررسی نتایج به‌دست‌آمده گویای به وجود آمدن گونه‌های مختلف خانواده در جامعه ایران بوده است، هم‌چنین نتایج به‌دست‌آمده نشان داد، بین میزان تجددگرایی و سرمایه‌ی اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

سید محسن علامه و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای با نام «مطالعه تأثیر سرمایه اجتماعی بر سرمایه فکری؛ مطالعه موردی: شرکت پلی اکریل ایران» به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری (دانش) پرداختند. در این مطالعه از سرمایه اجتماعی و دانش به عنوان مهم‌ترین دارایی‌های ناملموس نام برده شده است. این دارایی‌ها تأثیر بسزایی در موفقیت و بقای یک سازمان دارند. برای بررسی ارتباط سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری در شرکت پلی اکریل ایران، از روش همبستگی استفاده شده است. ایشان داده‌های پژوهش را از طریق پرسشنامه جمع‌آوری از بین نمونه ۱۲۰ نفری از کارکنان شرکت پلی اکریل ایران که به صورت تصادفی انتخاب شده اند، جمع‌آوری کردند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که سرمایه اجتماعی تأثیر معناداری بر سرمایه فکری دارد. از این رو، پیشنهاد کردند که سرمایه فکری و اجتماعی برای افزایش مزیت رقابتی شرکت و بهبود عملکرد سازمان ارتقا یابد روش شناسی تحقیق همانند دستورالعملی است که محققان از طریق آن فرآیند عمومی تحقیق را از مرحله آغاز تا دستیابی به نتیجه سپری می‌کنند. در ادامه جدول (۱) به مبانی نظری پژوهش اشاره شده است.

جدول ۱- مبانی نظری پژوهش

ردیف	ایده پرداز	ایده نظری	تعمیم ایده به موضوع مورد بررسی	فرضیه
۱	شلسکی	از دید شلسکی وجود سلطه طبیعی (مرد) ضروری است. زیرا از آن جا که خانواده دارای ساختی طبیعی می‌باشد پس وجود سلطه طبیعی مرد در خانواده ضامن حفظ کارکردهای سنتی خانواده و اعمال حاکمیت بحث «ضد اقتدار خانواده» است.	در شهر اراک ساختار قدرت در خانوادها تغییر کرده است ولی در زمان‌های گذشته ویا سالهای نه چندان دور در خانواده مرد قدرت بیشتری داشت ولی امروزه زن و مرد	به نظر می‌رسد بین ساختار قدرت خانوادها در اراک

و مراحل چرخه زندگی رابطه وجود دارد.	از قدرت برابری برخوردارند که این امر به سوی فرزند سالاری سوق و رو به پیشرفت است.	به نظر می‌رسد بین میزان استحکام در خانواده و مراحل چرخه زندگی رابطه وجود دارد.	در شهر اراک افراد بر حسب اینکه ازدواج زود رس یا دیر رس داشته باشند از کیفیت روابط خانوادگی متفاوتی برخوردارند. بر این اساس افرادی که زود ازدواج می‌کنند اگر از شرایط مادی و امکاناتی و سطح زندگی مناسبی برخوردار نباشند نارضایتی از زندگی پیش آمده و بر کم و کیف روابط زناشویی و خانوادگی آنان تاثیر می‌گذارد. و از طرف دیگر سخت‌گیری‌ها و حساسیت‌های مختلفی را در زندگی ممکن است در پی داشته باشند و یا اینکه با توجه به بالا رفتن سن زوجین آنها وقت کافی و لازم را برای یکدیگر یا فرزندشان نگذارند و تضاد و اختلاف را در خانواده افزایش دهند.	گفته صحیح مارکس شامل خانواده و ازدواج نیز می‌باشد که از دیدگاه مارکسیسم خانواده تبلور مالکیت خصوصی است و در جامعه سوسیالیستی - مارکسیستی که باید در جهت حذف مالکیت خصوصی حرکت کند، خانواده نیز باید به عنوان یک مظهر مالکیت خصوصی حذف شود. حتی رادیکال‌ترین افراد به محض شنیدن این پیشنهاد کمونیست‌ها تبدیل به یک پارچه آتش می‌شوند.	۲ مارکس
به نظر می‌رسد بین قرار گرفتن خانواده در مراحل	در شهر اراک طبقه اجتماعی افراد و بروز اعمال خشونت‌آمیز در خانواده‌ها رو به افزایش است. چنان چه میزان متوسط اعمال خشونت‌آمیز در طبقه پایین بیشتر از سایر طبقات می‌باشد. بنابراین ناکامی	گیدنز معتقد است، از آن جا که روابط خانوادگی و خویشاوندی جزئی از وجود هر کس را تشکیل می‌دهد و زندگی خانوادگی عملاً کلیه انواع تجربه عاطفی را در بر می‌گیرد روابط خانوادگی میان زن و شوهر، پدر و مادر و فرزندان، برادران و خواهران یا	۳ گیدنز		

میان خویشاوندان دور می‌تواند گرم و
ارضاء‌کننده باشد، اما این روابط ممکن
است به همان اندازه مملو از تنش‌هایی
باشد که افراد را دستخوش نوامیدی
می‌سازد. و یا آن‌ها را سرشار از
احساس عمیق اضطراب و گناه می‌کند.
رویه ناخوشایند دارای جنبه‌های متعدد
است:

۱- ستیزه‌ها و دشمنی‌هایی که به
جدایی و طلاق می‌انجامد.
۲- تجاوزی جنسی نسبت به کودکان،
ابتدا تصور می‌شد که این مربوط به
زمان امروز و در گذشته کم بوده است
به دلیل وجود تابوهای شدیدی که علیه
این رفتار وجود داشته که اجازه‌ی
گسترش این مسئله را نمی‌داد. اما در
واقع این طور نبوده و بحث تجاوز
جنسی نسبت به کودکان در همه
زمان‌ها متداول بوده است. ۳-
خشونت خانوادگی
اجتماعی پیش می‌رود.

دووال معتقد است بحران‌های خانواده
(همانند بیکاری، بیماری‌های حاد و
مزمّن، مرگ عزیزان، طلاق و ازدواج
مجدد)، خانواده را از مسیر معمولش
خارج می‌سازد. این بحران‌های غیره
منتظره، در مسیر تحول خانواده به نقاط
عطف بهنجار و قابل پیش‌بینی افزوده
می‌شوند، نقاط عطف فقط پیش از هر
مرحله از چرخه زندگی خانوادگی،
زمانی که خانواده خودش را به سمت
مرحله‌ی دیگری سوق می‌دهد،
بحران‌ها رخ می‌دهند.

در شهر اراک در میان خانواده
هسته‌ای و گسترده‌ها با
بحران‌هایی مانند ازدواج‌های
مجدد، طلاق و مرگ عزیزان
روبرو می‌شویم که این مسیر
یکی از مراحل چرخه زندگی
آنهاست. پیش از هر مرحله از
چرخه زندگی خانوادگی، زمانی
که خانواده خودش را به سمت
مرحله‌ی دیگری سوق می‌دهد،
بحران‌ها رخ می‌دهند.

پرخاشگری محرومیت‌های
زیادی که در طبقه پایین جامعه
نسبت به سایر طبقات وجود
دارد، افراد متعلق به این طبقات
نمی‌توانند با امکانات موجود
خود به منابع و موقعیت‌های
مورد انتظار خود دست یابند.
بنابراین در نتیجه ناکامی در
تحقق خواسته‌های شان،
روحیه‌ای پرخاشگر پیدا می‌کنند
و چون در درون خانواده، ابراز
خشونت هزینه پایین‌تری دارد،
خشونت خانوادگی در این
طبقات بیشتر به چشم می‌خورد.
(خشونت در محیط‌های خارج
از خانه مانند محیط کار و
محیط‌های دیگر اجتماعی دارای
عواقب و تبعات سنگینی است.
از جمله الزام به پرداخت
خسارات و هم چنین در حالت
حادتر که تا حبس و زندانی
شدن توسط نظام رسمی کنترل

مختلف
چرخه
زندگی و
هویت
کارکردی
خانواده
رابطه
وجود
دارد.

به نظر
می‌رسد
بین
گونه‌های
خانواده
و مراحل
چرخه
زندگی
رابطه
وجود
دارد.

می‌دهد، رخ می‌دهند. بحران‌های خانواده و نقاط عطف، ایجاب می‌کنند که خانواده توجهش را بر تکالیف تحولی جدا، متمرکز کند تا هنگامی که نقش‌ها با شرایط جدیدی که بر خانواده حاکم شده است، متناسب گردند.

بحران‌های خانواده و نقاط ضعف، ایجاب می‌کنند که خانواده توجهش را بر تکالیف تحولی جدا و متمرکز کند تا هنگامی که نقش‌ها با شرایط جدیدی که بر خانواده حاکم شده است، متناسب گردند. هر قدر جوامع فرایند صنعتی شدن را بیشتر سپری می‌کند، با بحران خانواده بیشتر درگیر خواهند شد؛ زیرا جهان صنعتی شده وضعیتی برای این جوامع پیش می‌آورد که ابتدا خانواده موقعیت حداقلی پیدا کرده و به تدریج، با بحران معناداری مواجه می‌شود. اما نقطه‌ی عطف بحران خانواده در دنیای امروز، از دست رفتن ارزش‌های ذاتی خانواده است.

روش‌شناسی پژوهش

شناخت علمی پیام و هدف‌های علم با روش‌شناسی درست انجام می‌شود. روش‌شناسی، نوعی فلسفه و بینش است که در راه قوام روش‌ها به کار می‌رود. انتخاب روش تحقیق به ماهیت موضوع تحقیق، هدف و امکانات اجرایی آن بستگی دارد. پژوهش حاضر از نظر رویکرد نوعی تحقیق پیمایشی است و از لحاظ هدف تحقیق، در گروه تحقیقات کاربردی جای می‌گیرد. از نظر درجه کنترل متغیرها نیز در گروه تحقیقات غیرآزمایشی و از نظر شیوه جمع‌آوری داده‌ها در گروه تحقیقات میدانی قرار می‌گیرد. داده‌های مورد استفاده در این تحقیق از نوع داده‌های اولیه است که جهت جمع‌آوری آنها از ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شده است. جهت روایی‌سنجی ابزار تحقیق، پرسشنامه در اختیار برخی از اساتید، کارشناسان و متخصصین حوزه موضوع پژوهش قرار گرفته شد و پس از بررسی نظرات و نکات ارائه شده توسط آنها، اصلاحات لازم به منظور بهبود کیفی ابزار اندازه‌گیری اعمال گردید. همچنین جهت پایایی (اعتماد) ابزار اندازه‌گیری از روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که در این پژوهش، میزان آلفای کرونباخ بدست آمده برای هر یک از متغیرهای تحقیق، بالاتر از $0/7$ بوده (جدول ۲) و این موضوع نشان دهنده همبستگی درونی قوی بین متغیرها برای سنجش مفاهیم مورد نظر است و بدین ترتیب می‌توان گفت که پرسشنامه محقق ساخته از قابلیت اعتماد و پایایی لازم برخوردار می‌باشد.

جدول ۲- مقدار آلفای کرونباخ هر کدام از سازه‌ها

ردیف	متغیر	تعداد گویه‌ها	مقدار الفای کرونباخ
۱	سرمایه اجتماعی	۱۳	۰/۷۹
۲	اهمیت خانواده	۱۵	۰/۹۰
۳	ساخت قدرت خانواده	۱۵	۰/۸۶
۴	تفکیک نقش خانوادگی	۲۰	۰/۸۸
۵	استحکام خانواده	۱۱	۰/۷۸
۶	همسرگزینی	۳	۰/۶۶
۷	چرخه زندگی	۴۴	۰/۷۳
۸	هویت کارکردی در خانواده	۱۰	۰/۷۸
۹	آزادی در روابط خانوادگی	۸	۰/۸۵
۱۰	برابری جنسیتی (زنانه و مردانه بودن)	۱۰	۰/۷۷

در پژوهش آماری تحقیق خانواده‌های اراک که به زوجین در این شهر می‌کنند. حداقل تحصیلات زوجین برای پاسخگویی به پرسش‌نامه‌ها دیپلم می‌باشد. به استناد آمارنامه استان مرکزی تعداد خانواده‌های ساکن در شهر اراک ۹۳۲۲۷ مورد می‌باشد (N=۹۳۲۲۷). در این پژوهش به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران برای جامعه نامحدود استفاده شده است:

فرمول کوکران

$$n = \frac{N \times z^2 \times \frac{\alpha}{2} \times \delta^2}{(N - 1)\epsilon^2 + z^2 \times \frac{\alpha}{2} \times \delta^2}$$

در این معاله:

n = حجم نمونه آماری

N = حجم جامعه آماری

Z = مقدار متغیر نرمال متناظر با سطح اطمینان مورد نظر برای فاصله اطمینان ۹۵٪ که برابر ۱/۹۶ می‌باشد.

 σ = انحراف معیار که برابر با (۰/۵) می‌باشد. ϵ = مقدار دقت در اندازه گیری که برابر با (۰/۰۵) می‌باشد.

$$383/603 = \frac{370626 \times 1/96^2 \times 0/5/2 \times 0/5^2}{(370626 - 1)0/05^2 + 1/96^2 \times 0/5/2 \times 0/5^2}$$

نظر به پراکندگی جامعه در شهر اراک و با توجه به حجم جامعه بر اساس جدول نمونه‌گیری مورگان تعداد ۳۸۳ خانواده به عنوان حجم نمونه تعیین می‌گردد. یکی از راه‌های استفاده تعداد نمونه استفاده از فرمول کوکران است. که تعداد نفر به عنوان

نمونه این پژوهش معین گردید. تعداد ۳۸۴ نفر نمونه بصورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب گردیدند. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای نیز استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا شهر اراک به چندین منطقه مختلف تقسیم شده است و از بین موارد موجود، ۳۸۴ نمونه‌گیری صورت خواهد پذیرفت و پرسشنامه‌ها بین آنها تقسیم می‌شوند. که به صورت نمونه‌گیری با توجه به فرمول فوق ۳۸۴ نفر نمونه برای این پژوهش معین گردید. در این پژوهش فضای تحقیق از آنجا که انتخاب حجم نمونه مبتنی بر پوشش دادن پراکندگی جامعه می‌باشد، با استفاده از نقشه شهر بلوک‌بندی انجام می‌شود و تعداد ۵ بلوک با توجه به مناطق جغرافیایی شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز به تصادف انتخاب شده، برای هر بلوک از حجم نمونه سهمیه‌ای به تناسب جامعه اختصاص داده می‌شود. آن‌گاه در هر بلوک به تصادف پرسشنامه تحقیق در اختیار خانواده‌ها قرار می‌گیرد. بنابراین شیوه نمونه‌گیری سهمیه‌ای تصادفی خواهد بود. در بخش کیفی نیز به دنبال اشباع نظری هستیم و کد بندی خواهد را تا اشباع و کفایت نظری و تا جایی که منجر به تولید مفاهیم جدیدی نشود ادامه می‌یابد.

نتایج تحقیق

توصیفات آماری

بر اساس یافته‌های حاصل از تحقیق بررسی وضعیت سنی پاسخگویان نشان داد که اکثریت افراد مورد مطالعه دارای سنی بین ۵۰-۳۵ سال داشتند (۵۱/۲٪). همچنین بررسی وضعیت سطح تحصیلات افراد نشان داد که بیشتر افراد مورد مطالعه با فراوانی ۱۹۹ (۴۹/۳٪) دارای تحصیلات زیر دیپلم بودند. بررسی وضعیت تحصیلات همسر نیز نشان داد که اغلب همسران دارای تحصیلات زیر دیپلم بودند. نتایج بررسی‌های صورت گرفته نشان داد که اکثریت افراد مورد مطالعه خانه‌دار (۵۳/۷٪) می‌باشند. ۸/۲٪ دارای شغل آزاد، ۴٪ حقوق‌بگیر بخش دولتی، ۵٪ حقوق‌بگیر غیر دولتی، ۳/۵٪ کارمند عالی رتبه، ۴/۵٪ کارگر روزمزد، ۱۱/۶٪ در حال تحصیل و تنها ۹/۷٪ افراد بازنشسته بودند. نتایج حاصل از تحقیق همچنین نشان داد که اغلب همسران نیز دارای شغل آزاد بودند (۴۹/۸٪) و تنها ۱۰/۱٪ همسران حقوق‌بگیر بخش دولتی می‌باشند. نتایج بررسی‌های پژوهش حاضر نشان داد که اغلب افراد (۵۷/۴٪)، درآمدی بین یک تا دو میلیون تومان داشتند و تنها ۲/۲٪ از این افراد درآمدی بیشتر از پنج میلیون داشتند. بررسی وضعیت شغلی همسر نشان داد که ۵۰/۲٪ همسران دارای درآمدی بین یک تا دو میلیون بودند، که این گروه از بیشترین فراوانی برخوردار بودند. با توجه به ارزیابی انجام شده از وضعیت منزل مسکونی افراد مورد مطالعه در این پژوهش مشخص شد، که اکثر آنها در خانه‌های اجاره‌ای زندگی می‌کنند. تنها ۳۳/۲٪ از افراد مورد مطالعه مالک منزل مسکونی خود بودند. همچنین بررسی وضعیت محل زندگی افراد مورد مطالعه نشان داد که، اغلب این افراد (۴۹/۵٪) در وضعیت محل پایین زندگی می‌کنند. ۲۹/۸٪ در متوسط و تنها ۲۰/۸٪ از پاسخگویان در وضعیت محل زندگی بالا می‌کنند. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش حاضر، اغلب افراد مورد مطالعه تحت پوشش بیمه تأمین اجتماعی (۳۴/۴٪) می‌باشند. ۲۴/۵٪ افراد مورد مطالعه نیز تحت پوشش هیچ بیمه درمانی نبود.

استنباط آماری داده‌ها

جهت تحلیل استنباط آماری داده‌ها در این پژوهش از آزمون‌های اسمیرنوف، رگرسیون، آنوا، تی تست استفاده شده است. همچنین با استفاده از آزمون ضریب همبستگی به بررسی رابطه بین متغیرهای میانجی با متغیر وابسته پرداخته شده است. در ادامه به یافته‌های مربوط به هر کدام از این روش‌ها اشاره خواهد شد. در ابتدا به خلاصه‌ای از آزمون اسمیرنوف جهت بررسی رابطه فرضیات اصلی - فرعی (جدول ۳) اشاره شده است.

جدول ۳- خلاصه آزمون اسمیرنوف جهت بررسی رابطه فرضیات اصلی - فرعی

ردیف	Model	N	سطح معناداری (sig)	تفسیر
۱	چرخه زندگی	۴۰۴	۰/۰۰	معنادار
۲	سرمایه اجتماعی	۴۰۴	۰/۰۰	معنادار
۳	ساختار قدرت در خانواده	۴۰۴	۰/۰۰	معنادار
۴	اهمیت و انسجام خانواده	۴۰۴	۰/۰۰	معنادار
۵	استحکام خانواده	۴۰۴	۰/۰۰	معنادار

منبع: یافته‌های تحقیق

بنظر می‌رسد بین قرار گرفتن خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده رابطه وجود دارد.

به منظور بررسی اثر "چرخه زندگی" بر "هویت کارکردی خانواده" در یک مدل از آزمون اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) منعکس شده است: نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نشان داد که میزان ضریب چرخه زندگی با سطح معنی‌داری ۰/۰۰ در سطح خطای کمتر از (۰/۰۵) فرض H_1 تحقیق مورد تأیید و فرض H_0 مورد رد قرار می‌گیرد. بنابراین بین قرار گرفتن خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده رابطه معناداری وجود دارد، پس می‌توان نتیجه گرفت این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست. $Sig.(P) < \alpha (0/05)$. بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات چون مقدار سطح معنی‌داری بدست آمده ۰/۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد بنابراین بین قرار گرفتن خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده رابطه وجود دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت که این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست. به منظور بررسی اثر "چرخه زندگی" بر "هویت کارکردی خانواده" در یک مدل از آزمون رگرسیون خطی ساده استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ و ۵ منعکس شده است:

جدول ۴- خلاصه آزمون رگرسیون جهت بررسی رابطه چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده

مدل	متغیرهای پیش‌بین	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	انحراف معیار	دوربین واتسون
۱	چرخه زندگی	۰/۱۵۰	۰/۰۲۳	۰/۷۸۶	۰/۰۴۸

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۵- جدول آنالیز واریانس رابطه چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده

مدل	مجموع	درجه	میانگین	آزمون	سطح
	مربعات <td>آزادی <td>مربعات <td>فیشر <td>معناداری</td> </td></td></td>	آزادی <td>مربعات <td>فیشر <td>معناداری</td> </td></td>	مربعات <td>فیشر <td>معناداری</td> </td>	فیشر <td>معناداری</td>	معناداری
رگرسیون	۵/۶۲۵	۸	۰/۷۰۳	۱/۱۳	۰/۰۰۴
باقی مانده	۲۴۲/۹۰۳	۳۹۳	۰/۶۱۸		
کل	۲۴۸/۵۲۷	۴۰۱			

منبع: یافته‌های تحقیق

بر اساس اطلاعات این جدول، رابطه "چرخه زندگی" بر "هویت کارکردی خانواده" برابر با ۰/۲۳ برآورد شده است. به عبارت دیگر چرخه زندگی در هویت کارکردی خانواده شهر اراک ۲/۳ درصد از واریانس مربوط هویت کارکردی خانواده را تبیین می‌کند. ($R^2=0/23$)، همچنین محاسبات مربوط به آماره‌ی F نشان داد که مدل رگرسیونی یک مدل مناسبی بوده و متغیرهای پیش‌بین به خوبی قادرند، تغییرات متغیر ملاک را تبیین کنند. ($F=1/31, df=8, p=0/05$).

چنان که در جدول (۶) مشاهده می‌شود، آنالیز رگرسیون چرخه زندگی در سطح ۰/۰۰۴ معنی دار است و به عبارت دیگر مراحل مختلف چرخه زندگی پیش‌بینی‌کننده هویت کارکردی خانواده زنان می‌باشد، به عبارت ساده‌تر می‌توان گفت با افزایش و عملکرد درست مراحل مختلف چرخه زندگی (آمادگی جسمانی، روابط در خانواده، کسب و کار، وضعیت مالی، معنویات، یادگیری و رشد، سبک زندگی) کارکرد خانواده افزایش خواهد یافت. بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۶) چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۰۰۴ از ۰/۰۰۵ کوچکتر می‌باشد پس چرخه زندگی اثر مستقیم بر متغیر هویت کارکردی خانواده دارد.

جدول ۶- جدول مربوط به آنالیز آزمون T.TEST رابطه چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده

متغیرهای وارد شده در مدل چرخه زندگی	B	SE	(Beta)	t	سطح معناداری
هر هفته حداقل سه بار نرمش یا ورزش می‌کنم	۰/۰۲	۰/۰۴۰	۰/۰۲۹	۰/۴۹۹	۰/۶۱
هر روز حداقل ۱۰۰ متر پیاده‌روی دارم	- ۰/۰۲	۰/۰۳۷	۰/۰۳۸	۰/۶۳۳	۰/۵۲
هر شب حداقل ۷ ساعت بدون اختلال می‌خوابم	- ۰/۰۸	۰/۰۴۰	۰/۱۱۹	- ۲/۱۱	۰/۰۳
فست فود حداکثر ماهی دوبار می‌خورم	۰/۰۳	۰/۰۴۰	۰/۰۴۷	۰/۷۸۶	۰/۴۳
شیرینی، شکر، نمک، روغن محدود در غذایم استفاده می‌شود	۰/۰۲	۰/۰۴۳	۰/۰۳۹	۰/۶۷۱	۰/۵۰
هر روز صبحانه می‌خورم	۰/۰۳	۰/۰۳۶	۰/۰۵۷	- ۱/۰۲	۰/۳۰
هر روز حداقل ۷ لیوان آب یا مایعات مفید	۰/۰۰	۰/۰۳۸	۰/۰۰۴	۰/۰۷۰	۰/۹۴
همانند شیر می‌خورم	- ۰/۰۱	۰/۰۳۹	۰/۰۱۶	۰/۲۶۹	۰/۷۸
بیمار نیستم و اگر هم هستم به مداوا و درمان				-	

آن اهمیت زیادی می‌دهم

۰/۰۰	۱۴/۹۳۰	۰/۰۲۹	۰/۱۷۰	۲/۵۴۴	آمادگی جسمانی
۰/۷۰	۰/۳۷	۰/۰۲	۰/۰۳۹	۰/۰۱	هر هفته حداقل ده ساعت از زمان مفیدم را با خانواده می‌گذرانم
۰/۰۳	۲/۱۶	۰/۱۲	۰/۰۳۷	۰/۰۸	هر هفته حداقل یکبار با دوستان یا فامیل دور هم جمع می‌شویم
۰/۰۰	- ۳/۹۲	- ۰/۲۱	۰/۰۳۸	۰/۱۴	از کسی رنجش، کینه بزرگ و غیرقابل بخششی ندارم
۰/۴۶	- ۰/۷۳	- ۰/۰۴	۰/۰۳۷	۰/۰۲	همش معایب و بدیهای دیگران را نمی‌بینم و تذکر نمی‌دهم
۰/۰۰	- ۲/۶۴	- ۰/۱۵	۰/۰۴۱	۰/۱۰	به دنبال کمک کردن به دیگران و مشاوره با دیگران هستم
۰/۱۸	۱/۳۴	۰/۰۷۱	۰/۰۳۷	۰/۰۴	در یک روز عادی بیشتر وقت خود را با موبایل و تلویزیون نمی‌گذرانم
۰/۵۸	- ۰/۵۴	۰/۰۲۹	۰/۰۳۶	۰/۰۲	در یک سال حداقل چهار برنامه مسافرت یا تفریح و سرگرمی با خانواده دارم
۰/۰۰	۱۸/۱۵۷	۰/۰۲۲	۰/۱۴۸	۲/۶۸۷	روابط خانواده
۰/۵۷	۰/۵۶	۰/۰۳۵	۰/۰۴۱	۰/۰۲	برنامه روزانه کاری دارم که از قبل تنظیم کرده‌ام
۰/۸۱	- ۰/۲۴	۰/۰۱۵	۰/۰۴۳	- ۰/۰۱	اهداف مکتوب دارم که حداقل هفته‌ای یکبار بازبینی می‌کنم
۰/۷۳	۰/۳۳	۰/۰۲۶	۰/۰۵۱	۰/۰۱۷	از انجام دادن کار لذت می‌برم
۰/۲۲	۱/۲۱	۰/۰۷۴	۰/۰۴۳	۰/۰۵	اگر می‌توانستم کارم را بدون گرفتن دستمزد هم انجام می‌دادم
۰/۰۰	- ۲/۸۴	- ۰/۲۲	۰/۰۴۷	- ۰/۱۳	شغل من برایم احساس مثبت همراه با لذت و نشاط و شادی می‌آورد
۰/۰۲	- ۲/۲۷	- ۰/۱۶	۰/۰۴۱	- ۰/۰۹	به دنبال بهبود و پیشرفت کسب و کار هستم تا نقاط ضعف را به قوت تبدیل کنم
۰/۰۰	۲۳/۸۷۹	۰/۰۱۵	۰/۱۱۴	۲/۷۳۱	کسب و کار
۰/۰۲	- ۲/۲۴	۰/۱۶۷	۰/۰۵۷	- ۰/۱۲	از نظر درآمد و وضعیت مالی در حدی هم هستم که به راحتی امرار معاش کنم
۰/۳۴	- ۰/۹۳	۰/۰۷۱	۰/۰۵۵	- ۰/۰۵	بدهی‌ها یا وام‌های من به گونه‌ای است که

بدون هیچ مشکلی امکان پرداخت آن را دارم

۰/۲۱	۱/۲۳	۰/۰۹۷	۰/۰۵۷	۰/۰۷	آن اندازه پس انداز دارم که اگر برای من اتفاقی افتاد خانواده‌ام محتاج دیگران نشود
۰/۰۰	- ۳/۱۱	۰/۲۳۴	۰/۰۵۷	۰/۱۷	خانه و یا ماشین در سطح مورد قبول خود را دارم
۰/۰۵	۱/۹۵	۰/۱۳۶	۰/۰۵۴	۰/۱۰	هر ماه حداقل ده تا بیست درصد درآمد را پس انداز می‌کنم
۰/۹۱	- ۰/۱۰	۰/۰۰۷	۰/۰۴۱	۰/۰۰	من به خوبی متناسب با درآمد زندگی می‌کنم و ولخرجی و یا خساست به خرج نمی‌دهم
۰/۸۱	۰/۲۳	۰/۰۱۷	۰/۰۵۴	۰/۰۱	درآمد به گونه‌ای است که بتوانم در آینده نزدیک، انتظارات مالی خود را تامین کنم
۰/۰۰	۲۴/۰۵۲	۰/۱۶۷	۰/۱۱۱	۰۲/۶۶۸	وضعیت مالی
۰/۰۶۶	- ۱/۸۴	۰/۱۱۶	۰/۰۴۳	- ۰/۰۸	من خودم را شخصی معتقد و با ایمان می‌دانم که از اعتقادات خود نمی‌گذرد
۰/۲۳۹	۱/۱۸	۰/۰۷۷	۰/۰۴۴	۰/۰۵	همه چیز را در سایه مادیات و درآمد نمی‌دانم به واسطه اعتقاداتم در صدد انجام کارهای خیر و نیک هستم که نفع مادی در آن نیست
۰/۰۵۶	- ۱/۹۱	۰/۱۳۵	۰/۰۴۷	- ۰/۰۹	در رفع مشکلات یا بن بست‌های خود به مسائل معنوی اعتقاد دارم
۰/۶۹۸	- ۰/۳۸	۰/۰۲۷	۰/۰۴۸	- ۰/۰۱	حداقل در روز یکبار به روش خاص خودم زمانی را برای مسائل معنوی خود اختصاص می‌دهم
۰/۲۶۹	۱/۱۰	۰/۰۷۶	۰/۰۴۶	۰/۰۵	حداقل هفته‌ای یکبار در جمع یا محفل خاص معنوی حضور پیدا می‌کنم
۰/۶۹۶	۰/۳۹	۰/۰۲۲	۰/۰۳۸	۰/۰۱	معنویات
۰/۰۰	۱۷/۸۷۷	۰/۱۱۶	۰/۱۴۱	۲/۵۱۲	
۰/۰۰	- ۳/۰۲	۰/۲۱	۰/۰۴۹	- ۰/۱۴	هر روز حداقل سی دقیقه برای مطالعه و یادگیری اختصاص می‌دهم
۰/۲۰	۱/۲۸	۰/۰۸۶	۰/۰۴۸	۰/۰۶	در هر فرصت فراغتی فایل‌های آموزشی و الهام بخش را در دستور کارم قرار می‌دهم
۰/۹۸	- ۰/۰۲	۰/۰۰۲	۰/۰۵۱	- ۰/۰۰	برای پردازش ذهن و پرورش افکار خود ساعتی را به فکر کردن اختصاص داده‌ام

۰/۹۰	۰/۱۱	۰/۰۰۷	۰/۰۴۳	۰/۰۰	کلاسها، همایشها و سمینارهای آموزشی را جزء کارم قرار داده‌ام
۰/۴۲	- ۰/۸۰	۰/۰۵۰	۰/۰۴۳	- ۰/۰۳	نگاه مثبت، قدردانی و تحسین در سرتاسر رفتار من موج می‌زند و سعی در بهبود فردی دارم
۰/۰۰	۲۱/۸۵۷	۰/۲۱۰	۰/۱۱۹	۲/۶۰۰	یادگیری و رشد
۰/۰۰	-۳/۴۲	۰/۲۵	۰/۰۴۷	۰/۱۶	از زندگی خود لذت می‌برم و رویاهای خود را در دسترس می‌دانم
۰/۰۰	۲/۶۷	۰/۱۷	۰/۰۴۵	۰/۱۲	در جست و جوی ماجراجویی، امتحان چیزهای جدید و خلق تجربیات گوناگون هستم
۰/۰۳	-۲/۰۹	-۰/۱۵	۰/۰۴۹	۰/۱۰	با شریک زندگی و ارتباطی مورد علاقه‌ام، برنامه‌های خاص خود را پیگیری می‌نمایم در لحظه حال زندگی کرده و از تک تک لحظات زندگی خود لذت می‌برم
۰/۳۵	۰/۹۳	۰/۰۶	۰/۰۵۰	۰/۰۴	به گونه‌ای زندگی کرده که شریک زندگی من بیشترین رضایت ممکن را دارد
۰/۰۰	۱۸/۵۶۲	۰/۱۷۵	۰/۱۲۶	۲/۳۴۷	سبک زندگی
۰/۰۰	۲۴/۰۶۵				چرخه زندگی

منبع: یافته‌های تحقیق

برای آزمون این فرض از تی تست دو نمونه مستقل (آزمون t با نمونه مستقل پاسخگویان را با یکدیگر مقایسه می‌کند) استفاده گردیده است بر این اساس باید فرض زیر را آزمون کنیم:

بر اساس اطلاعات جدول (۶) رابطه "چرخه زندگی" هویت کارکردی خانواده برابر (۲۴/۰۶۵)، با سطح معناداری (۰/۰۰) تبیین می‌شود. (در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵) فرض H₁ تحقیق مورد تأیید و فرض H₀ مورد رد قرار می‌گیرد. بنابراین بین قرار گرفتن خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی (آمادگی جسمانی، روابط در خانواده، کسب و کار، وضعیت مالی، معنویات، یادگیری و رشد، سبک زندگی) و هویت کارکردی خانواده رابطه وجود دارد، پس می‌توان نتیجه گرفت، این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست (۰/۰۵) $Sig.(P)$. بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۶) چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد چرخه زندگی اثر مستقیم بر متغیر هویت کارکردی خانواده دارد. در ادامه (جدول ۷) آمار باقیمانده رابطه چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده نشان داد شده است.

جدول ۷- آمار باقیمانده (ارزش و انحراف پیش بینی شده) رابطه چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده

N	Std.Deviation	Mean	Maximum	Minimum	آمار باقیمانده
۴۰۲	۰/۱۱	۲/۲۸	۲/۵۷	۱/۹۶	ارزش پیش بینی شده
۴۰۲	۰/۷۷	۰/۰	۰/۹۴	۱/۵۵	باقی مانده
۴۰۲	۱/۰۰	۰/۰۰	۲/۴۴	۲/۷۱	انحراف ارزش پیش بینی شده
۴۰۲	۰/۹۹	۰/۰۰	۱/۲۰	۱/۹۸	انحراف باقی مانده

منبع: یافته‌های تحقیق

براساس یافته‌های حاصل از تحقیق به نظر می‌رسد بین سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده رابطه وجود دارد. برای این منظور، جهت بررسی اثر "سرمایه اجتماعی" بر "عناصر هویتی خانواده" در یک مدل، از آزمون اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) منعکس شده است: نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نشان می‌دهد میزان ضریب سرمایه اجتماعی با سطح معنی‌داری ۰/۰۰ (در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵) فرض H_1 تحقیق مورد تأیید و فرض H_0 مورد رد قرار گرفت. بنابراین بین سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده رابطه وجود دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست. $\text{Sig.}(P) < \alpha$ (۰/۰۵). همچنین بر اساس مقادیر بدست آمده در جدول (۳) به دلیل اینکه مقدار سطح معنی‌داری بدست آمده ۰/۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد بنابراین بین سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده رابطه وجود دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت که این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست.

جدول ۸- خلاصه آزمون رگرسیون جهت بررسی رابطه سرمایه اجتماعی بر عناصر هویتی خانواده

مدل	متغیرهای پیش بین	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	انحراف معیار	دوربین واتسون
۱	سرمایه اجتماعی	۰/۳۰۹	۰/۰۹۵	۰/۷۵۴۹۶	۰/۲۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۹- جدول مربوط به آنالیز واریانس رابطه سرمایه اجتماعی بر عناصر هویتی خانواده

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آزمون فیشر	سطح معناداری
رگرسیون	۲۲/۸۶۵	۱۳	۱/۷۵۹	۳/۰۸۶	۰/۰۰
باقی مانده	۲۱۶/۵۸۷	۳۸۰	۰/۵۷۰		
کل	۲۳۲/۴۵۲	۳۹۳			

بر اساس اطلاعات جدول (۸)، رابطه "سرمایه اجتماعی" بر "عناصر هویتی خانواده" برابر با ۰/۰۹۵ برآورد شده است. به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی در عناصر هویتی خانواده شهر اراک ۹/۵ درصد از واریانس مربوط هویت خانواده زنان متأهل را تبیین می‌کند. ($R^2=0/095$). همچنین محاسبات مربوط به آماره ی F نشان داد که مدل رگرسیونی یک مدل مناسبی بوده و متغیرهای پیش‌بین به خوبی قادرند، تغییرات متغیر ملاک را تبیین کنند. ($F = 3/086, df = 380, 13, p=0/05$). چنان که در جدول (۹) مشاهده می‌شود آنالیز آزمون رگرسیون سرمایه اجتماعی در سطح ۰/۰۰۰ معنی دار است و به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی پیش‌بینی کننده عناصر هویتی خانواده زنان می‌باشد، به عبارت ساده‌تر می‌توان گفت سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده رابطه وجود دارد، با افزایش سرمایه اجتماعی در خانواده عناصر هویتی هم افزایش می‌یابد و این متغیر توانسته تاثیر مثبتی در هویت خانواده داشته باشد. بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۹) چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۰۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد سرمایه اجتماعی اثر مستقیم و معنی داری بر متغیر عناصر هویتی خانواده دارد.

جدول ۱۰- جدول مربوط به آنالیز آزمون T.TEST رابطه سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده

متغیرهای وارد شده در مدل	B	SE	(Beta)	t	سطح معناداری
نسبت به دوستان و آشنایانم اعتماد دارم.	۰/۰۵	۰/۰۴۳	۰/۰۶۶	۱/۱۶	۰/۲۴
نسبت به اطرافیانم احساس مسئولیت دارم.	۰/۰۵	۰/۰۵۴	۰/۰۶۴	۰/۹۶	۰/۳۳
به نظر اطرافیانم اهمیت می‌دهم.	۰/۰۷	۰/۰۵۲	۰/۰۸۵	-۱/۳۵	۰/۱۷
همه افراد حق برخورداری از امکانات (آموزش، بهداشت، مسکن و شغل) را دارند.	۰/۰۱	۰/۰۴۲	-۰/۰۲۱	-۰/۳۵	۰/۷۲
حکومت برای رای و نظر مردم اهمیت زیادی قائل است.	۰/۰۳	۰/۰۳۵	۰/۰۴۷	۰/۸۶	۰/۳۸
اخباری که از رادیو و تلویزیون پخش می‌شود چندان معتبر نیست چرا که بیشتر رسانه‌های داخلی اخبار را سانسور می‌کنند.	۰/۰۴	۰/۰۳۵	۰/۰۳۵	-۱/۳۷	۰/۱۶
در فعالیت‌های روزمره همسایگان و آشنایان کمک می‌کنم.	۰/۰۹	۰/۰۴۱	۰/۱۳۲	۲/۲۱	۰/۰۲
در انواع کمک‌های خیریه شرکت می‌کنم.	۰/۰۰	۰/۰۴۳	۰/۰۱۱	۰/۱۷	۰/۸۶
در گردهمایی‌های سازمان‌ها، انجمن‌ها و موسسات مختلف حضور دارم.	۰/۰۴	۰/۰۴۲	-۰/۰۷۰	-۱/۱۰	۰/۲۶
احساس می‌کنم به قواعد اجتماعی این مردم اعتقادی ندارم.	۰/۰۴	۰/۰۴۲	-۰/۰۵۷	-۰/۹۵	۰/۳۴
احساس می‌کنم، افراد جامعه به قوانین و	۰/۰۷	۰/۰۴۴	۰/۰۹۹	۱/۶۵	۰/۰۹

مقررات احترام نمی‌گذارند.

۰/۰۷	-۱/۷۸	-۰/۱۰۷	۰/۰۴۵	۰/۰۸	در مشکلات و گرفتاری‌ها به اطرافیانم کمک می‌کنم.
۰/۰۰	-۲/۶۱	-۰/۱۵۸	۰/۰۳۹	۰/۱۰	به شرکت در مناسبات گروهی علاقمند هستم.
۰/۰۳	۱۳/۵۰۶	۰/۰۶۶	۰/۲۲۱	۲/۹۸۸	سرمایه اجتماعی

منبع: یافته‌های تحقیق

برای آزمون این فرض از تی تست دو نمونه مستقل (آزمون t با نمونه مستقل پاسخگویان را با یکدیگر مقایسه می‌کند) استفاده گردیده است بر این اساس بایستی فرض زیر را آزمون شود:

بر اساس اطلاعات جدول (۱۰) رابطه "سرمایه اجتماعی" عناصر هویتی خانواده معادل T.TEST برابر (۱۳/۵۰۶)، با سطح معناداری (۰/۰۳) تبیین می‌شود. (در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵) فرض H_1 تحقیق مورد پذیرش و فرض H_0 مورد رد قرار گرفت. بنابراین بین سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده رابطه وجود دارد. می‌توان نتیجه گرفت این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست ($0.05 < \text{Sig.}(P) < \alpha$). بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۱۰) چون مقدار سطح معنی‌داری بدست آمده ۰/۰۳ از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد سرمایه اجتماعی اثر مستقیم و معنی‌داری بر متغیر عناصر هویتی خانواده دارد. همچنین جدول (۱۱)، مقادیر مربوط به آمار باقیمانده رابطه بین سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده را نشان می‌دهد.

جدول ۱۱- جدول آمار باقیمانده (ارزش و انحراف پیش بینی شده) رابطه سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده

N	Std.Deviation	Mean	Maximum	Minimum	آمار باقیمانده
۳۹۴	۰/۲۴۱۲۱	۲/۳۰۴۶	۳/۰۰۷۸	۱/۴۲۶۴	ارزش پیش بینی شده
۳۹۴	۰/۷۴۲۳۷	۰/۰۰	۱/۲۵۷۲۵	۱/۸۱۸۸۶	باقی مانده
۳۹۴	۱/۰۰	۰/۰۰	۲/۹۱۶	۳/۶۴۱	انحراف ارزش پیش بینی شده
۳۹۴	۰/۹۸۳	۰/۰۰	۱/۶۶۵	۲/۴۰۹	انحراف باقی مانده

منبع: یافته‌های تحقیق

بنظر می‌رسد بین میزان اهمیت و انسجام خانواده هر یک از کارکردهای خانواده و مراحل چرخه زندگی رابطه وجود دارد. به منظور بررسی اثر "اهمیت و انسجام خانواده" بر "کارکردهای خانواده" در یک مدل از آزمون اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) منعکس شده است:

نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نشان می‌دهد میزان ضریب اهمیت و انسجام خانواده با سطح معنی‌داری ۰/۰۰ (در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵) فرض H_1 تحقیق مورد پذیرش و فرض H_0 مورد رد قرار گرفت. بنابراین بین میزان اهمیت و انسجام

خانواده هریک از کارکردهای خانواده و مراحل چرخه زندگی رابطه معناداری وجود دارد، پس می‌توان نتیجه گرفت این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست. $(P) < \alpha (0/05)$. بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۳) چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد پس بین میزان اهمیت و انسجام خانواده هر یک از کارکردهای خانواده و مراحل چرخه زندگی رابطه وجود دارد.

یافته‌های حاصل از تحقیق (جدول ۱۲)، نشان داد که رابطه "ساختار قدرت در خانواده" بر "چرخه زندگی" برابر با ۰/۰۵۱ برآورد شده است. به عبارت دیگر رابطه ساختار قدرت در خانواده و چرخه زندگی شهر اراک ۵/۱ درصد از واریانس مربوط به کارکرد خانواده را تبیین می‌کنند. ($R^2=0/051$)

هم چنین محاسبات مربوط به آماره‌ی F نشان داد که مدل رگرسیونی یک مدل مناسبی نبوده و متغیرهای پیش‌بین به خوبی قادر نیستند، تغییرات متغیر ملاک را تبیین کنند. ($F= 1/271$, $df=16$, 375 $P=0/05$).

جدول ۱۲- خلاصه آزمون رگرسیون جهت بررسی رابطه ساختار قدرت خانواده و چرخه زندگی

مدل	متغیرهای پیش بین	ضریب	مجذور ضریب	انحراف	دوربین
		همبستگی	همبستگی	معیار	واتسون
۱	ساختار قدرت در خانواده	۰/۲۲۷	۰/۰۵۱	۰/۷۸۴۲۳	۰/۱۱۳

منبع: یافته‌های تحقیق

چنان که در جدول (۱۳) مشاهده می‌شود، آنالیز آزمون رگرسیونی ساختار قدرت در خانواده در سطح ۰/۲۱۳ معنی دار نیست و به عبارت دیگر ساختار قدرت در خانواده پیش بینی‌کننده کارکردهای خانواده می‌باشد، به عبارت ساده تر می‌توان گفت ساختار قدرت در خانواده و مراحل چرخه زندگی رابطه وجود ندارد، چون ساختار قدرت در خانواده در مراحل زندگی کارکردی ندارد. بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۱۳) چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۲۱۳ از ۰/۰۵ بزرگتر می‌باشد، پس ساختار قدرت در خانواده اثر غیر مستقیم بر متغیر کارکردهای خانواده در چرخه زندگی دارد.

جدول ۱۳- جدول آنالیز واریانس رابطه ساختار قدرت در خانواده و چرخه زندگی

مدل	مجموع	درجه	میانگین	آزمون فیشر	سطح
	مربعات	آزادی	مربعات		معناداری
رگرسیون	۱۲/۵۰۳	۱۶	۰/۷۸۱	۱/۲۷۱	۰/۲۱۳
باقی مانده	۲۳۰/۶۳۰	۳۷۵	۰/۶۱۵		
کل	۲۴۳/۱۳۳	۳۹۱			

منبع: یافته‌های تحقیق

همچنین در پژوهش حاضر جهت بررسی رابطه ساختار قدرت خانواده و چرخه زندگی از آزمون تی تست دو نمونه مستقل (آزمون t با نمونه مستقل پاسخگویان را با یکدیگر مقایسه می‌کند) استفاده گردیده است بر این اساس بایستی فرض زیر آزمون شود:

بر اساس اطلاعات جدول (۱۴) رابطه " ساختار قدرت در خانواده " کارکردهای خانواده معادل T.TEST برابر (۱۲/۵۰۴)، با سطح معناداری (۰/۰۰) تبیین می شود. (در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵) فرض H۱ تحقیق مورد تأیید و فرض H۰ مورد رد قرار گرفت بنابراین بین ساختار قدرت در خانواده و مراحل چرخه زندگی رابطه وجود دارد، پس می توان نتیجه گرفت، این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست ($\text{Sig.}(P) < \alpha / 0.05$).

بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۱۴) چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می باشد ساختار قدرت اثر مستقیم بر متغیر کارکرد خانواده دارد. همچنین در ادامه (جدول ۱۵) آمار باقیمانده رابطه ساختار قدرت در خانواده در چرخه زندگی را نشان می دهد.

جدول ۱۴- آنالیز آزمون T.TEST رابطه ساختار قدرت خانواده و چرخه زندگی

سطح معناداری	t	(Beta)	SE	B	متغیر وارد شده در مدل
۰/۲۲	۱/۲۱	۰/۰۸	۰/۰۴۶	۰/۰۵	همه اعضاء خانواده خواسته ها و نظرات خود را به راحتی مطرح می کنند
۰/۳۸	۰/۸۷	۰/۰۶	۰/۰۴۵	۰/۰۳	در موضوعات روزانه، با یکدیگر به گفتگو و تبادل نظر می پردازیم
۰/۴۴	۰/۷۶	۰/۰۵	۰/۰۴۵	۰/۰۳	اعضای خانواده متناسب با سن و توانمندی خود در گفتگوی خانوادگی مشارکت دارند
۰/۱۷	۱/۳۵	۰/۰۹	۰/۰۴۲	۰/۰۵	زمانی که موضوعی در خانواده مطرح می شود می توانیم به گفتگوی عمیق و طولانی درباره آن موضوع بپردازیم
۰/۵۲	۰/۶۳	۰/۰۴	۰/۰۴۴	۰/۰۲	افراد نسبت به مشکلات یکدیگر احساس مسئولیت می کنند
۰/۲۵	۱/۱۵	۰/۰۳	۰/۰۳۸	۰/۰۴	در خانواده ما هرگاه تصمیمی برای فرزندان می گیریم دلیل آن را نیز می گوئیم
۰/۵۰	۰/۶۶	۰/۰۶	۰/۰۳۵	۰/۰۲	در کارهای مربوط به فرزندان زیاد دخالت نمی کنیم
۰/۲۸	۱/۰۶	۰/۰۰	۰/۰۳۵	۰/۰۳	اگر انتظارات والدین برای فرزندان غیر قابل قبول بود، فرزندان آن را آزادانه مطرح می کنند
۰/۹۷	۰/۰۳۵	۰/۰۶	۰/۰۳۶	۰/۰۱	در مجالس و مهمانی ها فرزندان را آزاد می گذاشتند تا حس کنجکاوی آنها ارضا شود.
۰/۲۵	۱/۱۴	۰/۱۱	۰/۰۳۸	۰/۰۴	وقتی از فرزندان می خواهیم که کاری را انجام دهند فرزندان باید بدون چون و چرا آن را انجام دهند

۰/۰۷	۱/۷۶	۰/۰۱	۰/۰۳۷	۰/۰۶	هرگاه رفتار فرزندان بر خلاف میل والدین بود، به جای تنبیه آنها را راهنمایی می‌کنیم
۰/۷۶	۰/۲۹	۰/۰۷	۰/۰۳۵	۰/۰۱	در خانواده ما اگر رفتار و خواسته‌های فرزندان محدود شود بیشتر مشکلات حل می‌شود
۰/۲۲	۱/۲۲	۰/۰۰	۰/۰۳۸	۰/۰۴	در خانواده ما هنگام تصمیم‌گیری در مورد مسائل خانواده، نظر فرزندان را دخالت داده می‌شود
۰/۹۸	۰/۰۱	۰/۰۷	۲/۰۴۰	۰/۰۱	در خانواده ما اگر فرزندان با نظر والدین مخالفت کنند با آنها به شدت برخورد می‌شود
۰/۱۸	۱/۳۳	۰/۰۱	۰/۰۳۶	۰/۰۱	در خانواده ما اگر فرزندان کار خطایی انجام دهند تنبیه می‌شوند.
۰/۰۳	۲/۰۹	۰/۱۳	۰/۰۳۵	۰/۰۴	در خانواده ما گاهی اوقات نظر فرزندان بهتر از نظر والدین است.
۰/۰۰	۱۲/۵۰۴	۰/۰۸۰	۰/۱۸۶	۲/۳۲۲	ساختار قدرت در خانواده

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۵- آمار باقیمانده (ارزش و انحراف پیش بینی شده) رابطه ساختار قدرت در خانواده در چرخه زندگی

N	Std.Deviation	Mean	Maximum	Minimum	آمار باقی مانده
۳۹۲	۰/۱۷۸۸۲	۲/۲۸۰۶	۲/۸۸۱۹	۱/۷۲۱۲	ارزش پیش بینی شده
۳۹۲	۰/۷۶۸۰۱	۰/۰۰	۱/۱۲۸۵۴	۱/۸۸۱۹۳	باقی مانده
۳۹۲	۱/۰۰۰	۰/۰۰	۳/۳۶۳	۳/۱۲۹	انحراف ارزش پیش بینی شده
۳۹۲	۰/۹۷۹	۰/۰۰	۱/۴۳۹	۲/۴۰۰	انحراف باقیمانده

منبع: یافته‌های تحقیق

به نظر میرسد بین میزان استحکام در خانواده و مراحل چرخه زندگی رابطه وجود دارد:

به منظور بررسی اثر "استحکام در خانواده" بر "چرخه زندگی" در یک مدل از آزمون اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) منعکس شده است. بر اساس نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نتایج نشان می‌دهد میزان ضریب استحکام در خانواده با سطح معنی داری ۰/۰۰ (در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵) فرض H₁ تحقیق مورد تأیید و فرض H₀ مورد رد قرار می‌گیرد. بنابراین بین استحکام در خانواده و چرخه زندگی رابطه وجود دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست. Sig.(P) < α (۰/۰۵). بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۳) چون مقدار سطح معنی

داری بدست آمده ۰/۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می باشد. بنابراین استحکام در خانواده و هویت کارکردی رابطه وجود دارد. پس می توان نتیجه گرفت این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست.

بر اساس یافته های حاصل از تحقیق (جدول ۱۶)، رابطه "استحکام در خانواده" بر "هویت کارکردی" برابر با ۰/۰۲۳ برآورد شده است. به عبارت دیگر استحکام در خانواده بر هویت کارکردی شهر اراک ۲/۳ درصد از واریانس مربوط هویت کارکردی خانواده را تبیین می کند. ($R^2 = 0.023$). هم چنین محاسبات مربوط به آماره ی F نشان داد که مدل رگرسیونی یک مدل مناسبی نبوده و متغیرهای پیش بین به خوبی قادر نیستند، تغییرات متغیر ملاک را تبیین نمایند. ($F = 0.817$, $df = 11, 384$, $p = 0.05$).

جدول ۱۶- خلاصه آزمون رگرسیون جهت بررسی رابطه استحکام در خانواده و هویت کارکردی

ردیف	متغیرهای پیش بین	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	انحراف معیار	دوربین واتسون
۱	نگرش استحکام در خانواده	۰/۱۵۱	۰/۰۲۳	۰/۷۸۹۸۶	۰/۰۵۲

منبع: یافته های تحقیق

همچنین یافته های تحقیق (جدول ۱۷)، استحکام در خانواده در سطح ۰/۰۲۳ معنی دار است و به عبارت دیگر استحکام در خانواده پیش بینی کننده هویت کارکردی نمی باشد، به عبارت ساده تر می توان گفت استحکام در خانواده بر هویت کارکردی رابطه وجود ندارد. بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۱۷) به دلیل اینکه مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۰۲۳ از ۰/۰۵ بزرگتر می باشد استحکام در خانواده اثر غیر مستقیم بر متغیر هویت کارکردی خانواده دارد.

جدول ۱۷- جدول مربوط به آنالیز واریانس رابطه استحکام در خانواده و هویت کارکردی

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آزمون فیشر	سطح معناداری
رگرسیون	۵/۶۱۰	۱۱	۰/۵۱۰	۰/۸۱۷	۰/۰۲۳
باقی مانده	۲۳۹/۵۷۲	۳۸۴	۰/۶۲۴		
کل	۲۴۵/۱۸۲	۳۹۵			

منبع: یافته های تحقیق

در پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه بین استحکام در خانواده و هویت کارکردی نیز از آزمون تی تست (T TEST) دو نمونه مستقل (آزمون t با نمونه مستقل پاسخگویان را با یکدیگر مقایسه می کند) استفاده گردیده است بر این اساس بایستی فرض زیر آزمون شود:

بر اساس اطلاعات جدول (۱۸) رابطه "استحکام در خانواده" بر هویت کارکردی معادل T.TEST برابر (۱۲/۹۰۱)، با سطح معناداری (۰/۰۰) تبیین می شود. (در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵) فرض H_1 تحقیق مورد تأیید و فرض H_0 مورد رد قرار

می‌گیرد. بنابراین بین استحکام در خانواده و هویت کارکردی رابطه وجود دارد، پس می‌توان نتیجه گرفت، این فرضیه معنادار است ولی توزیع نرمالی نیست ($\text{Sig.}(P) < \alpha(0/05)$). بر اساس مقادیر بدست آمده در محاسبات جدول (۲۰) چون مقدار سطح معنی داری بدست آمده ۰/۰۰ از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد استحکام در خانواده اثر مستقیم بر متغیر هویت کارکردی دارد. همچنین در جدول (۱۹) به آمار باقیمانده (ارزش و انحراف پیش بینی شده) رابطه استحکام در خانواده و هویت کارکردی نیز اشاره شده است.

متغیرهای وارد شده در مدل	B	SE	(Beta)	t	سطح معناداری
حق زنان بواسطه دوران حاملگی و بچه داری تضعیف شده است	۰/۰۱	۰/۰۳۹	۰/۰۱۴	۰/۲۵	۱/۸۰
مرد نباید رییس خانواده باشد	۰/۰۲	۰/۰۳۹	۰/۰۳۱	۰/۵۷	۰/۵۶
حق طلاق بین زن و مرد به صورت عادلانه وضع نشده است	۰/۰۳	۰/۰۴۵	۰/۰۴۸	۰/۷۹	۰/۴۲
مراقبت از کودکان خانواده وظیفه ی ذاتی زن است	۰/۰۱	۰/۰۳۴	۰/۰۳۱	۰/۵۵	۰/۵۸
چند همسری نباید حق مسلم مردها فرض شود	۰/۰۵	۰/۰۴۷	۰/۰۶۳	۱/۰۵	۰/۲۹
اگر مردها می‌توانند چند همسر داشته باشند پس زنها هم این حق را دارند	۰/۰۶	۰/۰۳۲	۰/۰۱۰۵	۱/۸۵	۰/۰۶
املاک و دارایی‌های خانواده نباید صرفا به نام مرد خانواده باشد	۰/۰۷	۰/۰۵۲	۰/۰۸۸	۱/۴۰	۰/۱۶
برایم خنده‌دار است که زن برای خروج از خانه هم باید از شوهرش اجازه بگیرد	۰/۰۲	۰/۰۴۱	۰/۰۴۰	۰/۶۸	۰/۴۹
کتک زدن زنان در خانواده هنوز هم یک مساله اساسی است	۰/۰۵	۰/۰۴۱	۰/۰۶۸	۱/۲۰	۰/۲۳
به نظرم قوانین و مقررات مناسبی برای سقط جنین وضع نشده است	۰/۰۱	۰/۰۴۱	۰/۰۲۳	۰/۳۹	۰/۶۹
بعضی از زنها چون کاری برای انجام دادن پیدا کنند و سرگرم شوند بچه دار می‌شوند.	۰/۰۰	۰/۰۳۶	۰/۰۰۴	۰/۰۶	۰/۹۴
نگرش استحکام در خانواده	۲/۱۷۸	۰/۱۶۹	۰/۰۱۴	۱۲/۹۰۱	۰/۰۰

جدول ۱۸- آنالیز آزمون T.TEST رابطه استحکام در خانواده و هویت کارکردی

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۹- آمار باقیمانده (ارزش و انحراف پیش بینی شده) رابطه رابطه استحکام در خانواده و هویت کارکردی

N	Std.Deviation	Mean	Maximum	Minimum	آمار باقیمانده
۴۰۲	۰/۲۰۴۰۶	۲/۲۸۸۶	۲/۹۳۷۲	۱/۷۵۱۱	ارزش پیش بینی شده
۴۰۲	۰/۷۶۳۶۲	۰/۰۰	۱/۲۴۸۸	۱/۹۳۷۲۰	باقی مانده
۴۰۲	۱/۰۰۰	۰/۰۰	۳/۱۷۹	۲/۶۳۴	انحراف ارزش پیش بینی شده
۴۰۲	۰/۹۸۷	۰/۰۰	۱/۶۱۵	۲/۵۰۵	انحراف باقیمانده

منبع: یافته‌های تحقیق

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر، با هدف بررسی نقش سرمایه‌ی اجتماعی در مراحل چرخه زندگی بر ساختار قدرت و انسجام و استحکام خانواده‌های ساکن شهر اراک است. بدین منظور با استفاده از نظریات و تحقیقات انجام شده از سوی محقق، متغیرهای مناسب انتخاب و اقدام به تهیه پرسشنامه گردید. با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش این طور می‌توان اظهار نظر داشت که بر اساس تحلیل یافته‌های استنباطی در فرضیه اصلی و فرضیات فرعی در آزمون اسمیرنوف با سطح $0/00$ معنادار می‌باشد و بین فرضیات رابطه برقرار است. بر اساس تحلیل یافته‌های استنباطی در فرضیه اصلی و فرضیات فرعی در آزمون تی تست در فرضیه سرمایه اجتماعی با سطح معناداری $0/03$ و کارکرد خانواده با سطح معناداری $0/01$ می‌باشد. بر اساس تحلیل یافته‌های استنباطی در فرضیه اصلی و فرضیات فرعی در آزمون رگرسیون به شرح ذیل می‌باشد: به نظر می‌رسد بین قرار گرفتن خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی و هویت کارکردی خانواده در سطح احتمال $0/004$ رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین بنظر می‌رسد بین سرمایه اجتماعی و عناصر هویتی خانواده در سطح احتمال $0/00$ رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج حاصل از تحقیق نیز نشان داد که بین اهمیت و انسجام خانوادگی و هویت کارکردی در سطح احتمال $0/00$ رابطه معناداری وجود دارد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، دیگر فرضیات از سطح معناداری برخوردار نبودند. در مجموع نتایج بخش مهمی از چارچوب و مدل نظری پژوهش را تأیید می‌کند ولی بر طبق الگوی تایید شده، میزان چرخه زندگی و گونه‌های خانواده در کارکرد خانواده تأثیر بسزایی داشته است ولی استحکام، کارکرد و ساختار قدرت در خانواده و با چرخه زندگی رابطه معناداری نداشته است. در گذر خانواده‌ها در چرخه زندگی با رشد فرزندان تغییراتی به وجود می‌آید که احتمالاً هویت کارکردی آن‌ها نیز دستخوش تغییر می‌کند شناخت رابطه بین این دو مفهوم و یافته‌های ناشی از آن می‌تواند برای خانواده‌ها جنبه‌های پیشگیرانه و کاربردی داشته باشد. در چرخه زندگی نوع و ساختار خانواده و نقش‌آفرینی اعضای خانواده تغییر می‌یابد شناخت رابطه بین این دو مفهوم و یافته‌های ناشی از آن می‌تواند برای خانواده به‌ویژه زوج‌های جوان کاربرد داشته باشد. هویت کارکردی خانواده‌ها در بستر ساختار خانواده و نقش‌آفرینی اعضای آن‌ها شکل می‌گیرد و دستخوش تغییر می‌شوند. شناخت ارتباط این دو مفهوم می‌تواند برای کارکرد خانواده راه‌گشا و کاربردی باشد. کارکرد خانواده‌های ساکن در هر شهر تحت تأثیر فرهنگ، آداب و رسوم و قواعد اجتماعی و ارزش‌ها و هنجارهای آن قلمرو برو و ظهور می‌یابد و ممکن است از نظر گونه‌شناسی، چرخه زندگی و هویت کارکردی متفاوت از دیگر شهرها باشند. شناخت این ویژگی‌ها برای فعالان در عرصه مطالعات اجتماعی و خانواده و فعالان در عرصه خدمات اجتماعی می‌تواند کاربرد داشته باشد. یکی از محورهای مطالعاتی جامعه‌شناسی خانواده، گونه‌شناسی آن در بستر چرخه زندگی

است که همواره نقش‌های اعضای خانواده را متحول می‌سازد. مطالعاتی که به این رویکرد می‌پردازند، بر اساس نظریه‌ی رشد خانواده چرخه‌ی زندگی در طول عمر خانواده، مراحل نظم‌یافته‌ای را طی می‌کند که در ایفای نقش اعضای آن تأثیرگذار است. این تغییرات هویت کارکردی را نیز تغییر می‌دهد. مطالعاتی که به این موارد توجه دارد، می‌توانند در پایداری خانواده‌ها، پیشگیری از نابسامانی‌ها مورد استفاده قرار گرفته و لذا ضرورت انجام آن در دوره‌های زمانی شایسته خواهد بود. خانواده و جامعه در بستر زمانی بر یکدیگر تأثیری دیالکتیک دارند. مطالعه‌ای که بتواند تبیین‌کننده‌ی رابطه بین مفاهیمی چون چرخه‌ی خانواده، گونه‌شناسی خانواده، هویت کارکردی خانواده در یک قلمروی سرزمینی باشد. از طرف دیگر در هر جامعه متغیرهایی چون آداب و رسوم، فرهنگ اجتماعی، روابط خویشاوندی، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی تعریف و مورد اعتنا قرار می‌گیرد که البته خانواده‌ها را نیز متأثر می‌سازد.

منابع

- ۱- اعتمادی، عذرا (۱۳۹۳). بررسی رابطه مهارت‌های ارتباطی و الگوهای ارتباطی در حل تعارضات. فصلنامه زن و جامعه، ۵ (۱)، ۶۳-۷۴.
- ۲- اعتمادی، احمد؛ قلی‌زاده، حسین؛ بیرامی، منصور و مهدوی اقدم، میر روح‌الله سید (۱۳۹۲). مقایسه کارکردهای خانوادگی بیماران وسواسی - اجباری و افسرده با افراد سالم بر اساس مدل مک مستر. فصلنامه زن و مطالعات خانواده، ۱۹، ۷(۵) - ۲۱.
- ۳- ایلیچ، ایوان (۱۹۷۱). مدرسه‌زدایی از جامعه. ترجمه: شیخاوندی، داور (۱۳۸۹)، ناشر: تهران، انتشارات گیسا.
- ۴- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی خانواده ایرانی. ناشر: تهران، انتشارات سمت.
- ۵- آزاد ارمکی، تقی؛ زند، مهناز و خزایی، طاهره (۱۳۷۹). بررسی تحولات اجتماعی و فرهنگی در طول سه نسل خانواده تهرانی: با تأکید بر مقایسه مراسم، آداب و کارکردهای حمایتی. فصلنامه علوم اجتماعی، (۱۶)، ۲۹-۵.
- ۶- سالک آزاد، بنیتا و ساروخانی، محمدباقر (۱۳۹۳). گفتمان‌های دانش در ارتباطات انسانی خانواده. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی، (۱۵) ۴، ۴۵-۵۹.
- ۷- بوردیو، پیر (۱۳۹۳). نظریه کنش، دلایل عقلی و انتخاب عقلانی. ترجمه: مردیها، مرتضی، ناشر: تهران، انتشارات نقش و نگار.
- ۸- بیرو، آلن (۱۹۶۶). فرهنگ علوم اجتماعی. ترجمه: ساروخانی، محمدباقر (۱۳۸۰)، ناشر: تهران، انتشارات کیهان.
- ۹- شکرپیگی، عالیه (۱۳۹۰). تجددگرایی سرمایه اجتماعی و خانواده ایرانی. ناشر: تهران، انتشارات جامعه‌شناسان.
- ۱۰- عقدایی، مرتضی (۱۳۹۸). چرخه زندگی خانواده و کاربرد آن. در ۱۳۹۸/۱۲/۲۰. از www.drkalantar.com
- ۱۱- علی احمدی، امید (۱۳۹۴). ساختارهای چندگانه در زندگی خانواده. گزارش نشست گروه جامعه‌شناسی، تهران انجمن جامعه‌شناسی ایران، (۳۶۷).

- ۱۲- فاضلی، نعمت اله (۱۳۹۱). گونه شناسی الگوهای در حال ظهور زندگی خانوادگی. مجموعه مقالات الگوهای خانواده. ناشر: تهران، انتشارات کارگروه زنان و فرهنگ.
- ۱۳- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۶). جامعه‌شناسی. ترجمه: صبوری کاشانی، منوچهر، ناشر: تهران، انتشارات نی، چاپ بیست و نهم.
- ۱۴- مک دائل، دایان (۱۹۸۶). مقدمه ای بر نظریه های گفتمان. ترجمه: نوذری، حسینعلی (۱۳۸۰)، ناشر: تهران، انتشارات فرهنگ گفتمان.
- ۱۵- مک گراو، فیلیپ. (۲۰۱۴). روانشناسی خانواده موفق. ترجمه شریعت باقری، محمد مهدی (۱۳۹۵). تهران: نشر دانژه. چاپ دهم.
- ۱۶- نیومن، ویلیام لاورنس (۱۹۵۰). شیوهای پژوهش اجتماعی: رویکرد کیفی و کمی. ترجمه: دانایی فرد، حسن و کاظمی، حسین (۱۳۹۲)، ناشر: تهران، مهربان نشر.
- ۱۷- Campos-Uscanga, Y., Morales-Ortiz, A. V., Argüelles-Nava, V. G., Ramírez-Chang, L. A., Zavaleta-Abad, R. A., & Rosas-Campos, R. (۲۰۱۸). Family cohesion and a father's warmth are related to the positive lifestyles of female university students. *Kontakt*, ۲۰(۲), e۱۸۵-e۱۹۱.
- ۱۸- Carter, B., and Mc Goldrick, M. (۲۰۰۴). *The expended family life cycle: individual, family, and social perspectives. (Third Edition)*. NY: pearson.
- ۱۹- Dankoski, M. E. (۲۰۰۱). Pulling on the heart strings: An emotionally focused approach to family life cycle transitions. *Journal of Marital and Family Therapy*, ۲۷(۲), ۱۷۷-۱۸۷.
- ۲۰- Donohue, M. R., Goodman, S. H., & Tully, E. C. (۲۰۱۷). Positively biased processing of mother's emotions predicts children's social and emotional functioning. *Early childhood research quarterly*, ۳۸, ۱-۹.
- ۲۱- Duvall, E. M. (۱۹۸۸). Family development's first forty years. *Family Relations*, ۱۲۷-۱۳۴.
- ۲۲- Fitzpatrick, M. A., & Ritchie, L. D. (۱۹۹۴). Communication schemata within the family: Multiple perspectives on family interaction. *Human Communication Research*, ۲۰(۳), ۲۷۵-۳۰۱.
- ۲۳- Jallinoja.R. (۲۰۰۸). Genealogical proximity as a constitutive rule of family configuration, paper presented at the ESA Research network of sociology of family and intimate lives conference family in the making: the orizing family in the cotemporary European context Helsinki university. ۷(۴). ۲۷-۳۹.
- ۲۴- Kumar, K. (۲۰۱۷). The blended family life cycle. *Journal of Divorce & Remarriage*, ۵۸(۲), ۱۱۰-۱۲۵.
- ۲۵- Sales, A., & Fournier, M. (Eds). (۲۰۰۷). *Knowledge, communication and creativity*. Sage.
- ۲۶- Walsh, F. (۲۰۱۶). *A family developmental framework: Challenges and resilience across the life cycle*.